

PULA

Náczihegyi Tükör-Spiegel

XIV. évfolyam

1. szám

Pula, 2003. július 26., szombat

Pula, Náczihegy 2003

„Minden jó rendtartásnak feje és fundamentuma az isteni félelem és tisztesség...”
(A szőlőhegy 1817-ben írott törvénykönyvéből)

Helytörténeti folyóirat
Megjelenik minden évben július utolsó szombatján
Kiadja a Náczihegyi Birtokosok Baráti Köre
Főszerkesztő: REMÉNYI Antal
Felelős szerkesztő: NAGYPÁL Gábor
Szerkesztők: NAGYPÁL Szabolcs és NAGYPÁL Csanád

Júliustól júliusig

Az elmúlt egy esztendő eseményekben gazdag volt Pula lakói számára. Tavaly községünk újra bekapcsolódott a Művészetek Völgye fesztiválba. Nálunk a Bárka Színház bonyolította az összes programot. Mivel még nem rendelkezünk tapasztalatokkal sem mi, sem pedig a Bárka Színház a pulai lakosság ilyen irányú „tűrőképességéről”, a többi településhez képest visszafogottabb programokat szerveztünk. Legfontosabb helyszín a Faluház és annak hátsó kertje volt, itt zajlottak az előadások, koncertek. Nagy tömegeket vonzó CSEH Tamás-koncert volt a foci pályán a Lősz-színpadon. Volt előadás a templomban és a templom előtti területen is. Nálunk tartották a német nemzetiségi napot, ahol főleg környékbeli előadók léptek fel. Az Ignác-napi nácti-hegyi ünnep szokott időpontja, a július utolsó szombatja egybeesett a Völgy rendezvényeivel, de mi külön rendezvényként tartottuk meg, mivel sokkal – egy évvel – hosszabb múltra tekinthet vissza, mint a Művészetek Völgye.

A pulai fiatalok nagy számban vettek részt a rendezvények lebonyolításában, szervezésében, minden tizenkét év feletti dolgozni akaró fiatalnak tudtunk munkát biztosítani a tíz nap alatt. Öröm volt számunkra, hogy a helybeliek és a vendégek szerint is megálltuk a helyünket a szervezésben és a lebonyolításban. A lakosság részéről elítélő véleményt a rendezvénnyel kapcsolatban a későbbiekben sem kaptunk.

Ősszel önkormányzati választások voltak, ahol a pulaiak megint az átlagosnál magasabb számban szavaztak. Az új testületek a következők szerint alakultak: települési önkormányzat: KERTÉSZ Lajos polgármester, STEIERLEN András alpolgármester, BORBÉLY Attiláné, MOLNÁR Józsefné, PILLER János és REMÉNYI Antal képviselők. Német kisebbségi önkormányzat: PILLER János elnök, REMÉNYI Antal és STEIERLEN András képviselők.

Lassan egy év távlatából elmondható, hogy az új testület is követi a pulai hagyományokat, miszerint mindig határozatképes (legtöbbször teljes) létszámban vesz részt a gyűléseken és számos más községhez képest sokkal békésebb a légkör.

A település jövője szempontjából fontos pályázatokon indultunk. Szeretnénk lecserélni a hétéves falugondnoki gépkocsit egy új, korszerű, nagyobb befogadóképességű autóra. Az erre

benyújtott pályázaton öt millió forint támogatást remélünk, így a régi kocsit beszámításával és egy millió forint önrésszel, meg tudunk vásárolni majd egy kilenc személyes mikrobuszt.

Megkezdtük az új lakótelkek kialakításának előkészítését is. Ehhez az első lépés a település rendezési tervének elkészítése. Az elmúlt évben is pályáztunk a rendezési terv elkészítésére, forráshiány miatt azonban sikertelenül. Reméljük, az idén talán már mi is kapunk e célra támogatást. A tervezett lakóingatlanokat az önkormányzat tulajdonában levő Kovács-földek nevű területen kívánjuk kialakítani. Az utóbbi időben hírek vannak arról, hogy a Fő utcai ingatlantulajdonosok jelentős része is kész eladni a jelzett területtel határos kertekből. Több szempontot megvizsgálva majd később dönt a képviselőtestület, hogy kíván-e a kertekből is megvásárolni a telkek kialakításához. A megfontolást mindenképpen indokolja az építési terület kialakításának magas költsége.

Előzetes ajánlat alapján 10-15 telek esetén a villamoshálózat költségei (a transzformátor-állomás cseréje, a középvezetű hálózat megerősítése) eléri a hét millió forintot. Az ivóvíz ellátáshoz is nyomásfokozóra lesz szükség, ennek és a hálózat építésnek a költsége hat és félmillió forint. További költséget jelent még a művelésiág-változtatás és a kiméretés, valamint az út és a csatorna kiépítése. Látva az elrémisztő magas kiadásokat, csak akkor lehet belevágni, ha a költségek egy részét pályázat útján meg tudjuk szerezni. Úgy tűnik, lesz igény a telkekre, mivel alig múlik el úgy egy hét, hogy valaki ne érdeklődne lakótelek után, persze a telkek majdani ára is szabályozza majd az érdeklődést.

Utoljára hagytam a legnagyobb kihatású pályázatunkat, a szennyvízcsatorna kiépítéséről. Több alkalommal is foglalkoztunk már a szennyvízkezelés távlati lehetőségeivel. Mindenki előtt ismeretes, hogy a faluban keletkező szennyvíznek csak igen kis részét szállítják el bizonyíthatóan a tisztító telepre. A keletkező és nem ártalmatlanított szennyvíz „valahová” eltűnik, gyaníthatóan a nem vízzáró emésztőgödörökből a talaj mélyebb rétegeibe. Már csak idő kérdése, hogy mikor kerül újra elő, esetlegesen az ivóvizet adó kútjainkban. A korábban javasolt természetközeli, gyökérszívó tisztítási módot a balatoni törvény a Balaton vízgyűjtő területén nem engedélyezi.

A megmaradó lehetőség a helyi szennyvíztisztító telep építése vagy elvezetés egy meglévő üzemelő telepre. Miután tőlünk négy kilométerre van a nagyvázsonyi tisztítótelep, ezért ide érdemes és gazdaságos elvezetni a Pulán keletkezett szennyvizet. A törvényi változás és a további települések bekapcsolódása miatt szükséges a telepet korszerűsíteni. Ha azt akarjuk, hogy távlatilag a telep fogadja a mi szennyvizünket is, akkor anyagilag is részt kell vállalnunk a korszerűsítésben. Ezért döntött úgy a képviselőtestület, hogy megkezdi a pályázat előkészítését nem csak a korszerűsítés ránk eső részére, hanem a falu csatornázására is.

A pályázatok beadása után a belügyminisztériumból jelezték, hogy szükséges összevonni a nagyvázsonyi telephez kapcsolódó három külön pályázatot, a pulai csatornázásról, Tótvázsony, Hidegkút és Barnag csatornázásáról és a telep korszerűsítéséről. Ez meg is történt, számunkra ez azt jelenti, hogy beértük a nálunk egy évvel előbbre tartó másik három községet, másrészt viszont csak közösen, egy időben lehet megvalósítani mindhárom beruházást.

Az egész beruházás összege megközelíti az egy milliárd forintot. Az utolsó értesülések szerint az állami céltámogatás összegét, fél milliárd forintot megnyertük, viszont a vízügyi alaptól remélt 234 millió forint helyett csak 37 milliót kaptunk. Az előttünk álló feladat, hogy a hiányzó összeget valamilyen forrásból előteremtsük. A tervezett lakossági részt nem szeretnénk emelni. Amennyiben tisztázódnak a pénzügyi lehetőségek, az év hátralévő részében szeretnénk megszervezni a csatornatársulatot. A lakosság tájékoztatása után úgy tűnik, hogy a település nagy része támogatja a beruházást.

A nagyszabású tervek után egy kicsit térjünk vissza a földre. Mint a környékbeli önkormányzatok, úgy Pula is nehéz helyzetbe

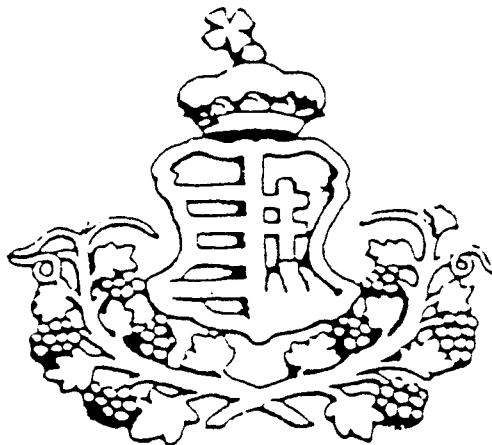
került a 2003. év során. Jelentősen megnövekedtek a közös fenntartású intézmények, az iskola, az óvoda és a körjegyzőség működéséhez szükséges önkormányzati kiadások. A növekvő kiadások azt eredményezhetik, hogy más célra nem is marad pénze a településeknek, ennek elkerüléséhez az intézményeknél is fokozott takarékosagra van szükség.

A nehéz anyagi helyzet és a sokasodó feladatok ellenére több olyan dolog történt az elmúlt év során, amely erőt adhat a pulaiaknak a nehézségek leküzdéséhez. A karácsonyi műsorra sikerült megtölteni a nagytermet, ilyen sokan az utóbbi években nem jöttek el. Sokszínű és színvonalas műsorral hálálták meg a fellépők a nagyarányú érdeklődést. Jól sikerült a nyugdíjas farsang, az összejövetelre sikerült teljesen fölújítani a konyhát. Jövőre főzünk is valamit nyugdíjasaink kedvére. Már többször volt szombatoként hagyományörző közös éneklés. Megünnepeztük a Hősök Napját.

Harmadik alkalommal tartottuk május utolsó szombatján a falunapot. Itt is szép számban voltunk, és látható, hogy Pula előbb-utóbb gasztronómiai hatalommá nővi ki magát. Volt nyolc, szabad tűzön készített étel, közte egészen egzotikus is, a csigapörkölt! A Falunapnak tán egyetlen árnyfoltja, hogy idén sem sikerült a fiatalokat legyőznie a nők csapatának.

Mikor e sorokat írom, még előtte vagyunk látogatásunknak testvérfalunkba, az erdélyi Étfalva-Zoltánba. A több évre visszatekintő kapcsolatban azt gondolom mi is, ők is sok nem felejthető élménnyel, tapasztalattal lettünk gazdagabbak. Ezúton is bíztatok minden pulait, hogy vegye ki részét a testvérfalui kapcsolatból. Zárásként pedig köszönetet mondok mindenkinek, aki tett valamit a közösségért, falujáért. Kívánok jó szórakozást a náczihegyi ünnepen és a Művészetek völgyében!

KERTÉSZ Lajos polgármester

Búcsú HARMATH Istvántól

Munkatársak s barátok végső istenhozzádját hoztam el e koporsóhoz, melyen írva áll a hihetetlen, de megfellebbezhetetlen valóság: HARMATH István nincs többé köztünk. Élt 62 évet e gyötrött szívdobbanású bolygón, a XX. században, Magyarországon, Veszprém megyében. S mivel egész életében két nyelven, a magyaron és a németen rendületlenül vallotta: „Itt élned, s halnod kell!”, visszaadjuk testét a szülőfalu, Pula temetőjének, hiszen szelleme immár szabadulni akar.

Engedjük hát szállni a bakonyi szelekkel! Kérjük meg az erdőzugasos májust, röpitse bogárszárnyakon e húséges bolyongót! Emelje magasba, hogy lássa át e tájat, melynek dimbesdombos térképéről emborsorsokat, történelmet betűzgett!

Ahogy a dolgos paraszti ősök szénát gereblyéztek a domboldalon, ő is föltonyozta a maga petrencéit megyénk irodalmi hagyományaiból. E tékozló században, amikor annyi szellemi értéket, a dolgos emberi kéz annyi alkotását prédálta el a „meg nem gondolt gondolat”, nem engedhetjük le a földre HARMATH István örökségét e koporsóval. Temetni csak a gyűlöletet szabad, ahogy ő tette sokszor, feledve és megbocsátva a sérelmeket. Igazi munkánk épp abban áll, hogy kiemeljük a földből és a megsárgult föliánsok lapjairól mindazt, ami fényre kívánczik: nemes hagyományt, szívdobogató örökséget, századok mélyéről fölvilágító parancsot.

Itt maradt hát a mű, a folytatandó, s mi súlyos terhével magunkra maradtunk. Hová lett az alkotó? Talán csillagokat görgető hangyává változott a szorgos gyűjtögető az ég

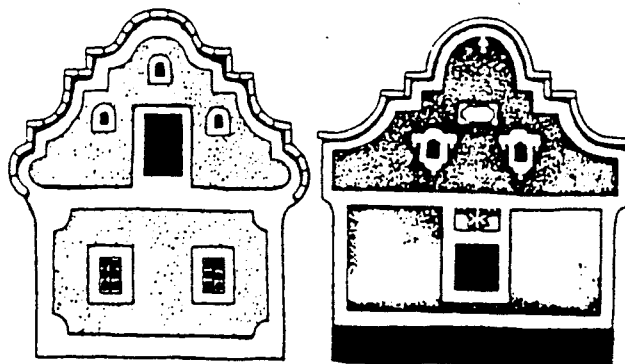
labirintusaiban? Talán hajnali harmat lett ő, akit az emberek életében HARMATHnak neveztek? Vagy inkább szelíden hazahívó vacsoracsillag?

Hiányzol, Pista bátyám! Nem megyünk többé betyársírt keresni a tótvázsonyi temetőbe, s a pulai présház ajtaja is nehezebben, nyikordulva nyílik majd ezután. Emelném a poharat, de fáj a bor tükrébe nézni. Inkább kék békéjű, bölcs szemed tükrét kutatnám, de messze kell néznie az időbe, hisz még a pár hét előtti találkozás is jövátéhetetlenül messze van, túl halálad szakadéknán. Átballagok hát egy szívárványon a meghitt beszélgetések óráiba. Könyvespolcod alatt, könyvespolcom alatt suhognak a leemelt kötetek lapjai, s mi bogozgatjuk a szót, akár pincédben az ördögös ajtózárt titkát.

Köszönöm a jó szavakat: a bölcséket, a mosolyt fakasztókat, a kétkedőket s a biztatókat egyaránt. Köszönöm az okos, féltő, eligazító tanácsokat azok nevében is, akik hozzám hasonlóan részesültek bennük. Köszönjük, hogy gazdag tapasztalataid, éveid jogán sem nehezteltél ránk, fiatalabbakra, hanem hűs titkú árnyékot tartottál, könnyítőt, békítőt, mint az ezer levelével susogó diófa. Köszönjük a szolgálatot mindannyian, akikkel közvetlen munkatársként, vagy alkalmanként együtt szolgáltál.

Élt, volt egy ember. Porszeme csupán az örökkévalóságnak, de gyöngyöt épített sorsa köré a közösség, melyben elmerült. E gyöngyöt, építő, gyűjtő szellemének kristályát, őrizzük tovább, s testét, a szellem gyöngyétől megvált porszemet, elmerítjük a végtelen álmú föld óperenciás hullámaiban.

(Részlet a pulai temetőben, 1986. május 18-án elhangzott gyászbeszédéből.)

HARMATH István emlékezetére

(Részlet BALOGH Ferencné, az Eötvös Károly Könyvtár igazgatóhelyettese beszédéből HARMATH István emléktáblájának leleplezésekor a Lovassy László Gimnáziumban, 1998. okt. 19-én.)

„Kezében óriás rostával áll az idő és rostál egyre”, s mi lélegzet-fojtva figyeljük, hogy a hült világok, a girhes eszmék kihullása után milyen sors vár népünkre, s csak a jövőt sejtő jó magvakban bízhatunk. A gimnázium s a piarista öregdiákok kezdeményezésére emléktáblát állítunk HARMATH Istvánnak, aki piarista diák volt, a Lovassy tanára, s a megyei irodalmi hagyományok ápolója, a szellemi élet tisztelt alakja.

Ma 75 éve született a Zala megyéhez tartozó kis faluban, Pulán, HÁBER István néven. A magyar és a német nyelv legjobb hagyományait örökölte tovább. Amikor Veszprémbe ment tanulni „úgy indult el várost látni, mint a népmesék szegény emberének gyereke, hogy derűs hittel, konok akarással megölje a sárkányt”. Tarsolyában szülőföldje erkölcsi törvényeit hozta, hogy a városban, az értelmiségi életformában is biztosan megálljon a tisztességben. Hálás volt tanárainak „az emberi szóért, a tudásért, a falum határán túli világ megmutatásáért és azért is, hogy gyakran keményen és kíméletlenül döbbsentettek rá fogyatékoságaimra”. Ők segítették hozzá, hogy az érettségire a magát és a világot tudatosan kereső fiatalember a tanári hivatást válassza.

A pápai képzőben s az ELTE-n végzett, és magyar-német szakos tanárként 1950-ben ott volt a Lovassy Gimnáziumban. Boldog volt, mert úgy érezte, visszaadhatja diákjainak, amit itt kapott. Nehéz időszakban volt tanár, a nemzet sorsfordító pillanatait élte át az államosítás után, az 56-os forradalomban a kegyetlen megtorlástól félthette társait. Nagyvonalú gondolkodás jellemezte akkor is, mikor a közgondolkodás irányítói egyetlen világnézet uralmát erőszakolták.

Tanítványait bevezette az irodalomba, és türelmes nevelőként büvkörébe is vonta. Elragadtatással beszélnek óráiról, szigorú, de szeretetteljes tanárukról. Haláláig följegyzést vezetett, követte sorsuk alakulását. Fölkeresték tanácsért, elküldték dolgozataikat, meghívták nevezetes eseményeikre, elvitték családtagjaikat, időről-időre elszámoltak a táalentumaikkal.

Megértő gondolkodásra nevelt, s a konfliktusokat kerülve is megalkuvás nélkül értékkozpontú volt. Biztosan állt a szülőföldjén, ezért tudott azt elfogadva élni, hogy e kor adatott számunkra helytállni, dolgozni, szeretni, álmodni. Hihetően beszélt az élet értelméről, a munka, az

alkotás örömről, a szülőföld kötéséről. Áradt belőle az otthonosság érzése, a világban otthon levés ábeli biztonsága. Igényes volt, olthatatlan kíváncsisága nagy fölfedezésekhez juttatta és veszélyes kalandokba sodorta. A helyzetekkel megküzdött: önkritikusan s csendes konoksággal, ha rosszindulat vagy gáncsoskodás érte. Megértő volt, az emberek hozzá fordultak gondjaikban és elkeseredettségükben. Sosem ítelt, hanem őszinte emberséget, segítséget kaptak tőle a rászorulóknak.

Élete értelmének az irodalomkutatást tartotta. Szétszórt forrásokból gyűjtötte a nyelvi hagyományokat KATSÁNYI Sándorral a *Veszprém megye irodalmi hagyományai* négy kiadásához. Meghatározó volt a lenyűgöző tudásában a tanár, a (NÉMETH Lászlói) „óraadó”, akit eleve ama szándék sarkall, hogy a megismert igazságot egyéniségén átlényegítve továbbadja: „A nagy nevelők mindig kialakították öntörvényű világképüket. Más törvények szerint rendeződik e világ, mint a tudósoké, de mégis törvények mentén, szuverén, zárt rendszert alkotva.”

Hol keressük a titkát? Előadásai, irodalmi munkássága, ritka erővel hatottak hallgatóira. Csodálhattuk, hogy mindenkit meg tudott szólítani a saját nyelvén. Így váltunk tanítványainvá valamennyien: könyvtárosok, népművelők, tanárok, kétékezi munkások és falusi hallgatói. A középkorról, a fölvilágosodásról, a nyelvújításról, ARANY Jánosról és NAGY Lászlóról úgy tudott beszélni, hogy fölkellette kíváncsiságunkat és tájékozódásra sarkalt.

Érzékeny volt a sorsfordító helyzetek iránt, a nemzet drámai pillanatai érdekelték és a hősök, akik hűségesen vállalták föladataikat. El tudta hitetni, hogy ehhez a ma élőknek is közük van. Bár nem élte meg a rendszerváltást, látnokian hirdette a csatlakozás szükségességét Nyugat-Európához, mikor Szent Gellértről, a reneszánszról vagy ILLYÉS Gyuláról beszélt.

Fáradhatatlanul járta a közösségeket, fölkereste a vezetőket segítségért, emlékházak, emléktáblák, kereszték ügyében kilincselte. A kapcsolat a szülőfölddel ma sem engedi gyökértelemné válni az embert, s az értelmiségi léthez az elkötelezettség, a közéleti tevékenység is hozzá tartozik. „A mesében és a történelemben egyaránt fölemelő, hogy mindig voltak és lesznek, akik hiszik, igaz és szép dolog és érdemes sárkányt ölni”. Hirdesse az emléktábla HARMATH István sárkányölő hitét, emberségét, tanári és irodalomkutató példáját! Kívánok korunknak Hozzá hasonló nevelőket, hogy ne kelljen féltetni népünket az idő nagy rostáján!

Pula történetének talán legszomorúbb napja 1944. szeptember 17. A betöltött tizenhetedik életévtől ötven éves korig minden férfinak be kellett vonulnia német katonának. Köztudott, hogy a magyar kormány a német kormánnyal 1944. áprilisában aláírt egyezmény alapján „eladta” a hazánkban élő német nemzetiségű lakosságot. A bevonulók között volt L. J., az akkoriban harmincnyolc éves háromgyermekes, néhány holdon gazdálkodó, eredetileg zsellér származású pulai gazda is. A bevonulókat rövid katonai kiképzés után 1944 novemberétől Budapest délkeleti részén be is vetették a szovjet csapatok ellen. Gyál térségében találkozott az akkor még tizennyolc év alatti (ma már „idős”) LEITOLD István és L. J., aki beszélgetésük során kigombolta zubbonyát, s megmutatta, hogy civil ruha van rajta.

Hamarosan átszaladt rajtuk a front, valahol Csepel környékén. A szovjet csapatok december végi és január közepéig tartó, a Dunántúl keleti részére kiterjedő előrenyomulása után L. J. is elindult, most már civil ruhában, nyugat felé, más menekültekkel együtt. Egy, a szovjetek által tartott igazoltatás során, más papírja nem lévén, a ruhája zsebében talált, s RETTEGI Ferenc budapesti lakos ruhatisztító cédulájával igazolta magát. Azzal, hogy ő budapesti, s a korábban menekült családjához igyekszik. Kapott is orosz dokumentumot a szovjet alakulattól, hogy szabadon mehet tovább.

Közben azonban a német hadsereg január 18-án indított támadása a szovjeteket a Dunáig szorította vissza. L. J. e viszonylagosan gyors ellentámadást a Polgárditól északra lévő Kőszárhegy falu Szárhegy nevezetű szőlőhegyének egyik pincéjében vészelte át. Néhány napos várakozás után, miután nagyjából „visszaállt a rend”, indult tovább hazafelé Veszprém irányába. A városon túljutva a Nemesvamos felé vezető út emelkedőjén érte a váratlan meglepetés. Fegyveres tábori csendőrök igazoltatták az útonlévőket. L. J. gyorsan felült egy ott várakozó ismeretlen lovaskocsira. A vizsgálatot ellátó kakastollasokhoz érve botjával hátba ütötte a kocsist, és rárivallt: „hajts!”. A fegyveresek erre szabad utat engedtek a kocsinak.

Aztán hazajutott ámuló és csodálkozó, meg örülő családjához. Néhány napig nem mutatkozott a faluban, de hamarosan, hátán zsákban egy süldővel, fölkereste a taliándörögdi körjegyzőt, adjon már valami hivatalos papírt. Írást nem kapott, de a növendékdisznó ott maradt.

Közben eljött a nagybőjtöt megelőző farsangi időszak vége, s bizony csak mondva csináltan volt vidámságos a férfihiányos falu farsangja. Húshagyókedden mégis összejöttek néhányan mulatozni az olvasóköri helyiségében. S betévedtek az itteni házakhoz beszállásolt és a nőszeri hadiroptéren szolgálatot teljesítő német katonák is. S miután nincsen farsang maskara nélkül, a germán mundértól alig pár hónapja szívfájdalommentesen megszabaduló L. J., a náluk lakó németekkel nárczihegyit poharazgatva, majd azok biztatására ismét csukaszürke uniformisba bújva az olvasókörbe ment, a szórakozó falusiak közé. A jelenés nem tartott sokáig: fülest kapott ugyanis a sereg titkosszolgálati megbízottja, hogy valami idegen német katona mulattatja a falu farsangoló népét és a katonákat. A szorult helyzetből szerencsére egerutat nyert a farsangoló maskarás L. J.

A negyvenötös kemény tél után korán jött a tavasz és a szovjet „fölszabadítás”. A háború után a férfiak többségét, épp azokat, akiket kényszerrel köteleztek német katonai szolgálatra, internálták, vagy már szovjet fogságban sínylődtek. Teltek az évek, s lassan fogytak a csak gondot, bajt, terhet hozó esztendők. Aztán végül is helyreállt a szokásos életrend.

A faluban a volt Eszterházy-cselédek megalakították a kommunista pártot. S miután az új szabályozás szerint a községi vezetésben az előjáróságok helyett létrehozott Nemzeti Bizottságban csak a településen működő pártok jutottak képviselőnek, csak a meglévő pártok delegálhattak tagokat a bizottságba, a falu lakosságának többségét kitevő gazdák megalakították a szociáldemokrata pártot. A két „munkáspárt” egyesülése után létrejött MDP (Magyar Dolgozók Pártja), a közben itt helyben szétszűllött kommunisták erőtlensége miatt, a volt szocdemek vezetése alá került.

A Zala megyétől, annak tapolcai járásától és a taliándörögdi körjegyzőségtől Veszprém megyéhez átszatolt, kezdetben a Nagyvásonyi körjegyzőséghez tartozó, majd önálló jegyzőséggé alakult Pula az év őszén önálló tanácsot választott, s ennek elnöke L. J. lett. A hat elemis kisgazdából tanácselnökké vált egyszerű ember a falusiakra jellemző szokásos tisztelettel és alázattal viselte tisztségét. Az első napokban a tanácsai hivatal másik dolgozójával, a jegyzőből lett vb-titkárral kettesben intézték az ügyeket. Az elnök többnyire az irodának használt hodály tűzének táplálásával töltötte kezdetben napjait.

Aztán a rendszeres szakmai (és politikai!) képzés, valamint az önművelés útján hamarosan elsajátította a vezetői munkakör, azaz a beosztásának megfelelő tapasztalatokat, annak „tudományát”, de fortélyait is!. Nem volt könnyű dolga! Kettő (politikailag is!) fontos területe volt akkoriban a tanácselnöki munkának: a begyűjtés és az adófizetés szorgalmazása. A vele nagyjából egykorú (s a nála idősebb) gazdálkodó társaival megértette, hogyha az államtól megkövetelt kötelezettségeknek eleget tesznek, jól járnak valamennyien, s békében élhet a falu.

A különféle felsőbb szintű párt- és állami vezetőkből (meg ellenőrökből) szinte minden napra jutott legalább egy fő. Ha valaki bajba került (elmaradt a beszolgáltatással vagy adóhátraléka volt), az elnök a vele azonos korú hivatalsegédet küldte titokban: tűnjék el, menjen el hazulról a család, vagy zárkózzanak be, mert megy a végrehajtó vagy ellenőr. Nem egyszer előfordult, hogy a postás által hozott ajánlott levelet (melynek átvételét aláírta), ha az akár a

falut, akár annak valamelyik lakosát hátrányosan érintette, egyszerűen tűzbe dobta.

Hamarosan rájött, hogy a párt- és tanácsi szervek megbízottjaival is lehet jó kapcsolatot kialakítani. Ennek ára is volt: tanácselnöki fizetésének közel fele, évenként átlagban egy fél sertés sonkája, kolbásza és több akó bora ment el lakásán az „elvtársak” vendéglátására.

L. J. az első tanácsi ciklus végétől 1954. november 15-ével megvált tanácselnöki tisztségétől, s kis magánbirtokán gazdálkodott. De jött az 1959-es mezőgazdasági „nagyüzemesítés”, a tsz-ek (termelőszövetkezetek) szervezése. Pula sem úszhatta meg az országos mozgalmat. A közösbe terelt tagok bizalmából a tsz első elnöke L. J. lett. Közben megüresedett a tanácselnöki poszt, s az év őszétől nyugdíjazásáig, 1966 végéig, ismét ellátta a tanácselnöki teendőket.

L. J., azaz LAUTNER József, mindannyiunk „Jóska bácsija”, aki 1906. jún. 10-én született, 1989-ben távozott a pulaiak közösségéből. De emléke él, s őrizze e rövid írás is!

PILLER Magdolna

Májusfa-kitáncolás Pulán

Idén is május utolsó szombatján tartottuk a falunappal egybekötött májusfa-kitáncolást. A szurkolótábor tíz órától izgalmas labdarúgó-bajnokságot láthatott a pulai focipályán. A résztvevő három csapat jól játszott, és néha egy-egy akrobatikus mutatványt is láthattunk a kispályás meccseken. A torna büntetőrúgásokkal fejeződött be. A focipálya másik végén játszóház volt, ahol a vállalkozó szelleműek gyöngyöt fűzhetek és saját színösszeállítású karkötőt készíthettek hímzőfonalból.

Az otthon elfogyasztott ebéd után kezdődött a délutáni program. A főzőversenyen résztvevők már két órakor a Faluházhoz mentek, ahol mind a nyolc csapat nagy lelkesedéssel, titkos receptek alapján látott neki a főzéshez. Három órától ugyancsak a Faluházban rajtolt az asztalitenisz-verseny, amelyen a tizenhét év alatti, fölötti és abszolút kategóriában sokan részt vettünk. Közben a kisebbek csocsóztak, kugliztak és az udvaron az aszfaltra rajzoltak.

Este hat órára a szabadtéri színpadnál nagyszámú érdeklődő közönség gyűlt össze. KERTÉSZ Lajos polgármester úr megnyitó beszéde után a falubeli fiatalok műsorát láthattuk. MOLNÁR Dóra tangóharmonikán, SZENGER Eszter

klarinéton, testvére, Bence szintetizátoron játszott, VERS Kristóf pedig verset mondott.

Ezt követően a falu táncosai léptek föl. A gyermektáncsoport molnártáncot, az ifjúsági néptáncsoport pedig mezősegi táncot adott elő. A műsorszámok nagy tetszést arattak a közönség körében. A versenyek eredményét vidámsággal kísérve, a polgármester úr hirdette ki.

Ezután következett a hagyományos májusfa-kidöntés. A férfiak nagy ovációval kísérve kidöntötték, majd földarabolták a faluház udvarán álló májusfát. Közben megkezdődött a délután folyamán elkészített ételek kóstolgatása. Az ételek széles választéka állt rendelkezésre. Volt chilis bab, babgulyás, pogácsa, halászlé, pince-, marha-, csiga- és vadpörkölt. A kiváló munkát jelzi, hogy minden étel elfogyott.

Este a Faluház udvarán a felnőttek és idősek hagyományörző daloláson vettek részt. Az ifjúság részére a nagyteremben táncház volt. Néha a felnőttek is belestek, sőt néhányan táncoltak is. A legkisebbektől egészen az idősebb korosztályig szinte mindenki megjelent ezen a falu számára fontos napon. Sőt, más faluból, városból is érkeztek rokonok, barátok, ismerősök. Mindenki megtalálta a neki tetsző programot.

Falusi hangulat

A kezdet

Négy évtizede hagytam el szülőhelyemet, a málló vakolatú, a világháború bekötözten sebeit mazochista módon elhanyagoló, proletárnegyedde züllesztett Józsefvárost, és költöztem végérvényesen vidékre. Azt remélve, hogy öregkoromra a falusi holdtöltéket egyenes adásban észelve, az orgonavirágzást nem parfümös üvegcséből szaglászva, a hajnali és esti madárcsivitelés majd közelebb visz a természetes életmódhoz. Úgy fogok élni – a józan paraszti észre hallgatva – mint a körülöttem lélegző falubeliek. Vissza a természethez! Ne törődjünk a világ dolgával. Jobbítsuk meg környezetünket. Erre még telik erőmből s hitemből.

Pesten eltipornak a napról napra gyarapodó antifasiszták és partizánok gyerekei, unokái, akik... éppen fölmenőik valódi vagy utólagosan kreált ténykedésére hivatkozva – saját képességeiktől és eredményeiktől függetlenül – juthattak be az egyetemekre, minisztériumokba, szerkesztőségekbe, ahová engem, a papi szabó fiát, még portásnak sem vettek volna föl. Ők már rég a Bimbó út és a Törökvész lejtő környékén laktak és szolgálati kocsit hozta-vitte őket munkahelyükre, amikor én egy vasárnap este vonatra ültem a Keleti pályaudvaron, hogy szüleimtől távol, Veszprém megye nyugati szögletében kezdjem az önálló életet.

Vasárnap este alig hagytuk el a Kelenföldi pályaudvart, három fegyveres férfi lépett a vasúti kocsit kupéjába és igazolványt kértek. Személyimet adtam oda, de abba még nem volt beírva új munkahelyem, miután épp most igyekeztem elfoglalni azt. E tény gyanús volt a civil ruhás tisztnek és magánál tartotta az átvett igazolványt. Kérdezte, mikor akarok leszállni. Györözt épphogy van időm az átszállásra Pápa felé, feleltem. No, akkor odatelefonálunk, mondta ő keményen, és fenyegetően nézett végig rajtam. Komáromban ezért várt öt percet a vonat, hogy a határőrtiszt – merthogy ő volt, aki az igazolványt kérte – áttelefonált a győri csomópontba, nézzenek utánam, mire odaérünk. Biztosak voltak benne, hogy disszidálni akarok. A föltételezés is elég volt, hogy megalázzanak, jogaimban korlátozzanak s elszalasszam a csatlakozást.

Györözt egy magasabb rangú határőr várt egyenruhában, mert jelentett neki az én emberem. Akkor elkezdtek telefonálni a vaszari általános iskolába. Este tíz után! A faluban – mint később megtudtam – a duggatós telefonközpont péntek

délutántól hétfő reggelig zárva volt. Lekéstem a csatlakozást, így csak hétfő hajnalban érkeztem meg. Lelkileg-testileg kifáradva, s még el sem mondhattam senkinek, milyen tortúrán estem keresztül, mert ezt lelkemre kötötte mindkét parancsnok, akik megígérték, hogy utánam érdeklődnek néhány nap múlva.

És a vég

Az elmúlt négy évtized alatt egyre jobban megszerettem a falut. Nem kíváncszom a megyeszékhelyre sem, hacsak nem kórházba visznek vagy koncertre, tárlatra, netán színházba megyek, de ez is elég ritka már. Szeretem a csöndet, a békét és a nyugalmat, amelyet a körülöttem hullámzó hegyek, a szomszéd borospince faláról visszhangzó távoli harangszó és a hajnali ködbe burkolózás után a sejtelmesen kibontakozó erdő lehelnek felém. Gyógyíthatatlan természetimádó-idealista lettem. A valóságban ez sem így van. Hiába lakom a két erdővel is határolt, a falutól jó futásnyira álló pincesoron, a tévéshow és a kereskedelmi tévék által tömegében lélekpusztító filmek fertőző hatása napi hírként jut el a Véndiófa-dűlőbe is.

Jóska FISCHER jön, a hegy nagy öregje és mondja, hogy a szomszéd faluban tegnap este elvágták a huszonhárom éves korcsmáros torkát. Szüleinek egyetlen gyermekét néhány pillanat alatt szakszerűen küldte át a tettes a másvilágra. Mít jelent ez esetben a szakszerűség? Ahogy a tévében számtalanszor látta, amióta azok kezébe került a filmvásárlás, akik tudatosan terjesztik ki a pokol határait, és ezért még kiemelt fizetést is kapnak. A tizenhét éves gyilkos utána lopakodott a kilenc órai zárás után a közel harmincezer forintnyi bevétellel hazafelé bicegő italmérőnek és átkarolva homlokát, fejét hátra hajtotta és egyetlen vágással metszette át a carotistól a carotistig a légcsövet, nyelőcsövet, úgyhogy az áldozat egy perc alatt elvérzett.

Mindenki tudta a faluban, hogy ki a tettes, mert előző tárgyalása alkalmával megfenyegette a koronatanúként kihallgatott korcsmárost, hogy elvágja ezért a torkát. A fiút betöréses lopásokért két évre ítélték, de már harmadszor szökött haza. A polgármester asszony rá is csodálkozott, mit keres e visszaeső betörő rabló idehaza és telefonált is azonnal a körzeti megbízottnak, de onnét ama választ kapta, hogy még nem érkezett meg az elfogató parancs, így addig nem mehetnek ki a családhoz, amíg utasítást nem kapnak rá.

A jogvédők igencsak rosszallnak és különben is minden ilyen családnál megvan a rendőrséget felügyelő ügyészégi nyomozóhivatal telefonszáma és mobilon azonnal hívják is, ha gyanú alapján zörget be hozzájuk a tapasztalatlan rendőr. Így hát meg kellett várni a tragédia beteljesülését. Utána öt napig kereste a megyeszékhely kapitányságának számos nyomozója a környéken bujkáló gyanúsítottat, aki mellett néha centikkel mentek el a rokonai padlásterében, mert a szűkös anyagi helyzetben a „kommandósoknak” nem telik zseblámpára, ha van, kifogyott belőle az elem.

Még nem zárult le az ügy, amikor a mentők rohamkocsival vitték a megyeszékhely traumatológiájára ama kenyérszállító sofőrt, aki a helyi italmérésben elbeszélte az „asztaltársaságának”, mennyiért adta el a házat és mennyi van nála. A diagnózis: a disznóöléskor használt kábító lövedékkel lőtték fejbe az ötvenes férfit, hazafelé menet. Na ja! Ha az Európai Unió előírásait betartjuk, nem illő már számszerűjjal vagy bulldózerrel oltani ki a nekünk nem tetsző

szomszéd életét. Pedig mindkettőt naponta mutatja be mindegyik kereskedelmi televízió.

Ez egy hét egyenlege. Ki ne felejtsem már a takarékszövetkezeti eseményt! A korcsmánkból texasi fogadóvá alakított „célövölde” tulajdonosa majdcsak elkapta a szomszédos takarékpénztárból menekülő fegyveres rablót. Autóval! Ugyanis éppen kihajtott a korcsma, pardon, a saloon udvarából, amikor a félmilliót magához emelő fegyveres fiatalember körültekintés nélkül repült le a járdáról. Épp a kocsi elé. Ha nem ilyen jó a reflexe, bizvást nemcsak a takarékné félmilliója marad az aszfalton, hanem az elkövető is. Így azonban a 180 cm körüli fűrgé ürge beugrott a várakozó BMW-be és elhajtott.

Ha este bekapcsoljuk a kereskedelmi csatornát, a falunkéhoz hasonló történetek sorolnak egymás után, majd a programigazgató nyilatkozik. Ugyanúgy hívják, mint az igazoltató határőrtisztet. Lehet, hogy annak a fia? A mentalitása is hasonló, a föladata is. Csak ő a sokszorosát kapja, mint a határőr. Nem tudok tőlük menekülni!

Hányan is vagyunk?

Keveset tudunk önmagunkról? Ismert tény, hogy (sajnos) napról napra fogy az ország lakossága. A 80-as évek közepén a demográfusok azt jósolták, hogy 2010-re Pula lakossága száz alá csökken, és akkor már megállíthatatlan a

település fölmorzsolódása. Nem így történt! De a mai fiatalok jó ha tudják, hogy a veszély nem múlt el. A körjegyzőséghez tartozó öt település nagyságrend szerinti sorrendje és lakosságának alakulása rendszerváltás óta a következő:

Év	Nagyvázsony	Mencshely	Pula	Barnag	Vöröstó
1991.	1859	296	214	170	114
1992.	1849	296	207	157	112
1993.	1872	301	213	150	117
1994.	1871	285	212	146	114
1995.	1866	291	220	134	111
1996.	1833	294	226	136	108
1997.	1874	291	228	135	109
1998.	1848	292	220	114	105
1999.	1834	280	228	121	112
2000.	1867	288	232	133	107
2001.	1867	284	222	120	106
2002.	1862	276	219	121	108

A nemek aránya (férfi/nő) 1999. január 1-jén:

905/929 140/140 114/114 51/70 60/52

Pula is adott papot az egyháznak

Igen, Pulán is született olyan ember, aki később a papi hivatást választotta. Vagy ötven éve már, hogy a mai időseknek szólóan is szállt a szó a „mesélő” öregek szájáról: élt a faluban egy DÚSBABA nevű, igen agilis, a faluért is sokat tevékenykedő főerdész. Minden tudakozódás, kutatógátás ellenére sem derült ki a közelmúltig, hogy ez bizony egy közel százéves valóság. Alig fél éve jutott el, SONNEVEND Imre erdőmérnök jóvoltából a hír igaz alapja. Az 1905-ös (!) Erdészeti Zsebnaptár Erdőtisztek jegyzéke című fejezetében a 360. oldalon a következő olvasható: „Gr. ESZTERHÁZY Sándor pulai birtokán: számadó erdész: DÚSBABA Béla (Pula).” De ez még nem minden! Akad más forrás is! PFEIFFER János nagyprépost (1897–1983) *A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950), püspökei, kanonokjai, papjai* című 1987-ben Münchenben kiadott könyve. Ennek 373. oldalán ez áll: „DÚSBABA Jenő (repcsényi), született Pulán (Zala megye), 1895 október 25-én, BÚSBABA Béla, a gróf ESZTERHÁZY-uradalom főerdésze és KRIZMANITS Gizella szülőktől.

A gimnázium I-III. osztályát Veszprémben, a IV. osztályát Pápán, az V-VIII. osztályát ismét Veszprémben járta. 1914-ben érettségizett. Pappá szentelték 1918. június 23-án. Káplán Somogyfőszemen 1919. augusztus 10-től, Iharosban 1920. szeptember 1-től, ugyanakkor nevelő a báró INKEY-családnál Iharosberényben. Káplán, majd kisegítő adminisztrátor Igalban 1924. március 10-től, ideiglenes adminisztrátor Somogyacsán 1927. márciusától, Balatonkenesén 1927. augusztus 1-től. Újból káplán Igalban 1927. december 15-től, Várpalotán 1928. január 15-től. Zsinati vizsgát tett 1928. május 20-án. Adminisztrátor Vászolyon 1928. június 29-től. 1946-tól lelkész Somogyegresen, ahol 1949. március 23-án, ötvennégy éves korában halt meg. Ott is temették. Vászolyon kifestette a templomot, ellátta egyházi felszereléssel, följújtotta az orgonát. Nagycsepelyen harangot öntetett, Somogyacsán régészeti ásatásokat végeztetett.” Föltétlenül tovább kell kutatnunk DÚSBABA Béla főerdész és pappá lett Jenő fia munkásságát és életét.

Úrnapja, a falu hagyományos ünnepe

Emberemlékezet óta a római katolikus többségű pulai lakosság nagy ünnepének számított az Úrnapja. A templomtól az utca két oldalán frissen kivágott, s a földbe erősített gyertyán suhángokból fasort alakítottak ki. A Fő utcában pedig, ugyancsak gyertyánokból, négy, virágokkal dúsan díszített sátozt építettek kis oltárral. A körmeneten a legkisebb gyerekektől kezdve minden ép és egészséges ember részt vett. Az Oltáriszentséget baldachin (umbrella) alatt vivő papot fegyveres püspökök kísérték szenténekeket muzsikáló fúvószenekar hangjaira. A szokás a 40-es évek végétől az állami tiltás miatt szünetelt meg, s csak közvetlenül a templom körül volt szabad a körmenetet megtartani.

Az utóbbi évtizedben csak a templomon belül ünnepelhetette meg Pula népe az Úrnapját, még az is előfordult, hogy felszentelt pap jelenléte nélkül. Hosszú szünet után az idei évben június 22-én ismét volt meghatóan bensőséges és szép úrnap körmenet a templom körül, a szabadban. Megint volt gyertyánágakból ideiglenesen kiépített fasor, s négy virágos zöld sátor. A körmeneti szertartást a Budavári Nagyboldogasszony Koronázó Főtemplom (Mátyás-templom) helyettes plébánosa, BÁNÓCZKY Előd atya celebrálta a nagyszámú hívőszereg kíséretében. Köszönet a szabadságát a környéken töltő atyának, az előkészítésben és virágdíszítésben részt vállaló pulaiaknak.

A tálodi középkori Szent Ilona-templom romjai

A vázsonyi medence két elpusztult középkori falva, Csepely és Tálod közül az előbbiről lényegesen gazdagabb írott források szóltak, régészeti maradványai fönmaradtak. Nem így vagyunk a másik faluval, Táloddal. Kisebb is lehetett, történetében jelentősebb eseményekről nem tudósítanak az oklevelek. Régóta ismertek voltak ugyan a XIII. századi alapítású pálos kolostor maradványai, ám föltárásuk még várat magára.

A kolostort ugyanis a XIII. század végén alapító RÁTÓT-nemzetség Tálod falu népét is a szerzeteseknek adományozta, kikötve, hogy még 86 évig (1410-ig) egy rész kivételével a család (KESZI Lőrinc fiai) kezében maradnak. Oklevelek a XV. század elejéről említenek jobbágyokat (18-at) akiket uraik (a RÁTÓTI-család) erőszakoskodásra vetettek be. Egyszer Palóznakra, máskor Döbröntére támadtak a szintén a RÁTÓTIak kezén lévő Pula jobbágyaival együtt. Így a rátóti GYULAFFY család részbirtokos maradhatott a faluban, mivel 1488-ban öt portájuk után adóztak. 1531-ben öt lakott és négy szegény portája van Tálodnak, 1543-ban már csak két adófizető portájáról tudunk, majd 1560 után elnéptelenedett pusztaként emlegetik. Területét előbb a petendiek használták, majd az úratelepített pulaiak, 1751-től, kivéve az 1500 holdnyi erdőséget, amely az ESZTERHÁZY grófok birtokában maradt.

A falu helyét sikerült azonosítani a Vázsonyi-Séd északi partján. De a templomának helyét az Árpád-kortól a késő-középkorig terjedő időszakból származó cseréptöredékek, házak egykori helyét jelző hamus foltok között nem találtuk. Noha egy kőtemplom maradványairól habarcsnyomok, kötörmelékek árulkodtak volna.

Még a templom védőszentjének nevét is tudtuk a középkori iratokból, Szent Ilona tiszteletére szentelték. Ám a Veszprém Megye Régészeti Topográfia II. kötetének megjelenése után két esztendővel nyomra bukkantunk. Földrajzi névgyűjtés közben ugyanis említették REMÉNYI Antal pulai tanítónak az 1746-ban betelepített német helybéliak a már kiapadt Szent Ilona-forrás nevét a Nemesleányfaluval határos tálodi erdőben. Itt elmosódott kövek voltak a hatalmas fák tövében. A helyszín a Séd-patak déli oldalán, néhány száz méterre esett az egykori faluhelytől, egy ürü erdőben, a víz túlsó partján. Egy elpusztult templom középkori névadója forrásnévként megőrződött az új, idegen nyelvű telepések emlékezetében, több száz éven át.

1970. augusztus 7–19 között föltártuk Tálod épen maradt román kori templomának maradványait. A műemléki hivatal biztosított bennünket arról, hogyha jelentős romokra bukkanunk, az állagmegóvást azonnal elvégzik, hiszen ezzel is gyarapíthatjuk a vázsonyi-medence középkori műemléki állományát.

A templomrom tipikusnak mondható, kisméretű, mindössze tizenkét méter hosszú, hajója hat, szentélye négy és fél méter szélességű. Falainak vastagsága is a szokásos, 70-80 cm közötti. Föltűnő viszont, hogy szokatlanul magasak (1–1,5 m) a fölmenő falak. Nyilvánvalóan a romokra hamarosan rátelepedő erdő fái védelmezték őket. A bejárat nyugatról nyílt, a kidőlt kőkapukeret töredékeit is megtaláltuk.

A jelek szerint a falu lélekszáma nem tett szükségessé semmiféle bővítést. A mindössze harmincnégy négyzetméternyi hajóba „befértek” a hívők, jöllehet még két mellékoltárt is emeltek a hajó és a szentély diadalíve közti falsarokba. Ami valamiféle „korszerűsítésre” utalt a XV. század folyamán, az egyrészt a hajó csaknem teljesen épen megmaradt téglapadlója volt. (A szentélyt a kincskeresők teljesen föltúrták.) A freskótöredékek, továbbá az, hogy a tetőzetet a szokásos zsúpfedés helyett már cseréppel fedték, bizonyos jólétre utalt. Az erdőben csak nyomokban voltak más maradványok kivehető (a temetőkerítés, esetleg a plébános háza).

Az ásás befejezése után, a föltárás közben előkerült építőköveket prizmába raktuk. A romokat kátránypapír-fedésű, fából készült védőépülettel vettük körül, a bejáratot lezártuk. Az ideiglenes épület évekig sértetlenül állt, várva a műemlék megóvókat, akik csak nem jöttek. Mint nemrég kiderült, „elfelejtették” műemlékké nyilvánítani a középkorból származó, frissen föltárt romot, amelynek föltárási, ideiglenes lefedési költségeit ugyanaz a műemléki hatóság fedezte, amely azután megfélekedezett róla. (A konzerválási tervekből kimaradt, hiszen létezéséről nem készült bejegyzés.) Így aztán a nyolcvanas években „ismeretlen tettesek” elbontották a védőépületet, fölszedték a középkori padló téglákat. A kőprizmákhoz nem nyúltak, azokat újra belepte az aljnövényzet. A tálodi templomrom pontos helyét az ásás során fölmértük, az bármikor megjelölhető. De a hetvenes évek végéig megmaradt, hétszáz évet megélt eredeti maradványok végleg elpusztulnak, ha a helybéliak nem kezdeményezik védelmüket.

Üdvözet

(Egy nyugdíjas matematika-kémia szakos tanár levele Szombathelyről)

Kedves pulai barátaim! Sajnos, a magam és családom egészségi állapota miatt nem tudok elmenni az Ignác-napi ünnepségre, de lélekben és az emlékek szerint is Veletek vagyok a Nácihegyen. Melyek és mikoriak ezen emlékek?

1933. március 31-én születtem Pulán. Akkor Zala megye, tapolcai járás, utolsó posta: Kapolcs. Akkoriban nem volt óvoda, hét éves korban kerültünk föl az iskolába. 1945 előtt négyen voltunk testvérek Pista bátyám 1930 decemberében, Jancsi 1932. januárjában, Mária húgom 1934 szeptemberében született. Egyszerű falusi család volt a mienk. Ott laktunk, abban a nádtetejű Kis utcai házban, ahol ma HAVRILLÁÉk élnek. Akkoriban egy szoba, egy szegényes konyha, istálló, pajta, disznóól, tyúkól: ez volt a vagyunk. Közel két hold földünk nem volt elég a megélhetéshez. Öregapánk (akkor így mondtuk, de tisztelettel) télen takácsmesterséggel és ölfavágással foglalkozott, nyáron az ESZTERHÁZY-birtokon részesaratást vállalt.

Édesapám hasonlóképpen kereste a család kenyerét. Az én időmben csak egyetlen szövőszék volt, ezért édesapám csak öregapám halála után dolgozhatott azon. Öregapám gyakran énekelt a szövés közben németül is, magyarul is. Édesapámnak volt egy háromsoros gombos harmonikája (C-, G- és F-sor). Szépen játszott rajta öregkorában is, sokak örömére.

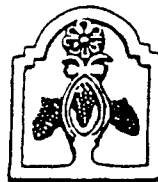
Az iskolában divatja volt a testi fenyítésnek. Elsőben még nagyon megijedtünk, amikor a készületlenek, tudatlanok vagy a rossz gyerekek „hajulást” kaptak. A gyerekeknek rá kellett hajulniuk az első padra, majd a tanító úr nád- vagy mogyorópálcával kiadósat ütött a fenekünkre. A bűn nagyságától függött az ütés erőssége. Mivel a lányok bő szoknyát viseltek, a tanító először elsimította, egy oldalra gyűjtötte a ráncokat, s mikor már látni lehetett, hol van a legkevesebb fodor, oda mérte az ütest. Az ütések száma változott, én is kaptam. Sokan emlékszünk még, hogy MATTING Pista óvintézkedésként a hajulás napján kispárnát tett az ülepéhez, csökkentendő a becsapódások hatását.

Gróf ESZTERHÁZY Sándor kastélyának kertjében gyönyörű almafák voltak és azokon csábítóan mosolygó almák. A Kis utcai gyerekek elindultak almát lopni. Éhesek voltunk; nekünk is csak egy féloldalas pogácsa almafánk fonnyadozott a kertben. Az egyik kastélykerti fa túl közel nőtt az úthoz és a bástya mellett nyílt a bejárati kapu. Sohasem tartoztam a rosszak közé, azt is tudtam, hogy nem szabad lopni. De szerveződött a banda és HORVÁTH Lőrinc, a fővezér, azt mondta, ha gyűjtünk elég követ és lécdarabokat, akkor mi is kapunk almát. Éhes voltam, hát gyűjtöttem is segédanyagokat. Mi kisebbek messziről figyeltük a találatokat. Lőrinc igen jól tudott célozni, gyönyörűen hullott az alma; már kezdtük szedni a sapkánkba, amikor az egyik gyerek elkiáltotta magát: Jön a BORDÁCS!

Elfutottunk a szalmakazlak mögé, majd lestük, mi történik. Egyszer csak látjuk, hogy BORDÁCS, az urasági erdész a találkozik LÁTRÁNYI Antal tanító úrral. Másnap félve mentünk iskolába. A vigyázó jelentett: „Tanító úrnak alássan (alázatosan) jelentem: a tábla a szivacs, a kréta rendben van. Rosszak voltak ezek és ezek, piszkos a lába ennek és ennek.” „Más nem történt?” – nézett végig az osztályon a tanító úr. „És tegnap sem?” Csönd. „Na, akkor HORVÁTH Lőrinc, HORVÁTH János, SZAUER János, SZAUER Ágoston, gyertek ki!”

Svábul beszélt velünk a tanító úr. Elmondta, hogy milyen bünt követtünk el. És ezt majd meg kell gyónni. Még nem is kaptunk ki, de mi kisebbek már elkezdtük a sírást. Ezután következett a „hajulás”. Ráhajoltunk az első padra, és HORVÁTH Lőrinc négy, SZAUER János kettő, HORVÁTH János és én egy-egy botütést kaptunk. Ahányadik osztályba jártunk annak megfelelően. Pista bátyám csak azért úszta meg, mert az akció előtt jött be az osztályba a postás és a Kis utca végébe a bátyámnak el kellett vinnie egy levelet. Így az esemény alatt nem volt jelen.

Ugye emlékeztek még rá, osztálytársaim, kik mindannyian elmúltunk már 70 évesek? Hogy megmaradt bennünk! Mintha tegnap lett volna.

A nagyvázsonyi vásárokat mindig hétfőn s kedden tartották, előbb az állatvásárt, másnap a kirakodót. A 40-es évektől a kettő egyetlen napra zsugorodott, hétfőre. Az állatvásárt a falu szélén, a bekerített gyöpös területen rendezték, külön a lovak, a szarvasmarhák és a sertések számára.

Megjelentek a vevők és a kupecsek. Az utóbbiak azért vásároltak állatot, hogy egy másik vásáron pár pengővel drágábban eladják Így maradt némi hasznuk. Mielőtt a vásárra hajtották az állatokat, egy nappal korábban, járatlevelet kellett váltani a járatlevél-kezelőnél, aki egy jó írású falubeli gazdaember volt. Őt a bíró bízta meg, hiszen a járatlevél hivatalos okmány volt; enélkül nem lehetett semmit sem eladni, sem venni, ugyanis ez igazolta, nem lopott vagy rablott-e az áru. A járatlevélen szerepelt a gazda neve, az állat neve, ivara, színe, születési éve, továbbá hogy az állatot melyik vásárra hajtják, a vásár, és végül a kiállítás napja. Az okmányt a járatkezelő aláírása, a járatkezelő bélyegzője tették hitelessé. A vásártéren is volt egy kis iroda, ahol az eladott állatot az új gazda nevére írták.

Az állatvásár terének kerítésén kívül volt a pecsenyés-boros sátor, ahol jó hangulat keletkezett. Nemegyszer még nótaszó és cigányzene is szólt. A vásáron megjelentek a kötélfonók is. Ők készítették kenderkócból a marhakötelet, a kötőfékszárat a lovaknak, a lószerszámhoz az istrángot, ruhaszárító kötelet. Szíjgyártók is árulták portékáikat: lószerszámot, gyeplőt, nadrágszíjat, nádszállyelű, szépen díszített ustorokat, a lónyergőt pedig meg lehetett rendelni a szíjgyártónál. A szabók, cipészek, csizmadiák is kirakodták áruikat. A szabók kész (téli, nyári és felnőtt), és gyermekruhákat kínáltak. Ha a falusi szülőknek sikerült eladniuk

valamilyen állatot, megvásárolták azonnal, amire a családnak szüksége volt, öltönyt, csizmát, cipőt. Női készruhát nem lehetett kapni a vásáron, ám porgetet, szövetet, kékfestő anyagot a szoknyának és réklinek külön sátorban méterre lehetett venni. Az anyagot a női alsóneműhöz, a sifonvásznat, az anyagot az ágyneműhöz is méterre vették, de a lepedő mindig házi szövésű volt: ezt télen fonták odahaza, a takács pedig elkészítette a szövőszéken. Az asszonyok tudták, mihez hány méter anyag kell, és odahaza varrták meg ruháikat, melyeket varrás közben föl is próbáltak, hogy biztosan jó legyen.

A bádgosok vödört, öntözőkannát, tejeskannát, tölcséreket, tésztareszelőt, pogácsaszaggatót, hurkatöltőt, zsírosbödönt, marharépa-reszelőt, fejőzsétert (sajtárt), ló- és marhavakarót, rézpermetezőt árultak. A fazekasok égetett edényeket, tejesköcsögöket, lekvárosfazekakat raktak asztalaikra. A fazekakkal szabad tűzön lehetett főzni. De készítettek kuglófsütőformát, boroskancsókat, vizeskorsókat, virágedényeket.

A kefekötők ruha-és cipőkeféket, meszelőt, ecsetet, padlókefét, ló-és marhakeféket is árultak. A bábosok sátraiban szép nagy bábból készült lovashuszárokat, magyaros festésű, szépen kicifrázott piros-fehér mázas babákat, mézeskalácsot is lehetett kapni. Az utóbbit már a mézeskalácsosok árulták, meg a mézespuszedli-marcot is. Emez italt mézből készítették. De volt a vásáron mindenféle rövidebb-hosszabb, sima és csavart fehér és fekete gyertya is. A fonott gyertyákat (waxstok) a temetéseken, gyászmiséken, föltámadási körmeneteken és az éjjéli mise idején használták. Egy-egy vásáron több száz, néha ezer ember is megfordult.

A vázsonyi medence mint kistérség kulturális és turisztikai jövője

A Balatonfölvídek számos medencéhez hasonlítható, egymástól is elváló völgyét északról a Bakony erdőségei határolják. Ezek egyike a vázsonyi medence, melynek csekélyebbek a természeti értékei, de annál gazdagabbak a történetiek, a középkorból származó építmények.

Egy nyolc kilométer átmérőjű körben két középkori várrom, két XIII-XV. századi kolostorrom, három elpusztult középkori falu romtemploma található, ezekhez csatlakozik a nagyvázsonyi épen maradt gótikus templom, értékes középkori belső berendezéssel. A medence hat településén (Nagyvázsony, Pula, Barnag, Vöröstó, Mencshely és Nemesleányfalu) tizenegy barokk stílusú katolikus, református és evangélikus templom áll középkori részletekkel. Két kastély, sajátos népi építészeti lakóházak és faluszerkezetek szemlélhetők a területen.

A XIII. századtól írásos és tárgyi emlékek egyidejűleg bizonyítják a vidék töretlen fejlődését a mohácsi vészig. A másfél-két évszázados romlás és stagnálás után a XVIII-XIX. században figyelhetők meg az újratelepítések, új építések kapcsán az őslakos magyarok és a német telepesek kezdeti különállásának, majd egységesülő életmódjának fennmaradt értékei.

1955-60 között intenzív régészeti, történeti és műemléki munka folyt Nagyvázsony környékén. Ez része volt a Balaton-fejlesztési távlati tervnek, amely a tópart „háttéréként” kiránduló, élményt nyújtó turisztikai látványosságokat kívánt hozzáférhetővé tenni.

A környékbeli műemlékek jó része KINIZSI Pálhoz köthető. Kialakult egy KINIZSI-kultusz, létrejött a Vármúzeum, visszakerült Budapestről HORVÁTH Márk és KINIZSI sírköve. A kutatások eredményeit közlő kiadványok láttak napvilágot, 1955-től több mint ötven.

A nemzetközi hírnevű Nagyvázsony idegenforgalmát a múzeumokon és műemlékeken kívül a hatvanas-hetvenes évek rendezvényei is növelték. 1967-ben megnyílt a néprajzi ház, 1975-től a Postamúzeum is bővítette a választékot. A balatonparti üdülők kirándulásai mellett iskolás csoportok tanulmányi kirándulásai is érkeztek ide, harminc év alatt hárommillió ember. Megkezdődött a medence több településén a falukép kedvező alakulása új és hagyományos stílusú lakóházak építésével és átalakításával.

A töretlennek tűnő fejlődést stagnálás követte, a vázsonyi-medence kultúr-turisztikai vonzereje jelentősen csökkent. Míg a nyolcvanas

években a Vármúzeum látogatóinak száma 110.000 fölé nőtt, addig 1999-ben e szám csak 13.000. A romok állaga is romlott, a gazdátlanság inkább a vandalizmusnak kedvezett.

A Kincstári Vagyonigazgatóság intenzíven foglalkozik néhány műemlék gondozásával. Így említhetjük Nagyvázsonyban a pálos kolostor és a Szent István-templom konzerváló, följújtó munkáit. Helyi önkormányzati kezdeményezésekkel Vázsonyban a csepelyi romok rendbetétele, Pulán a tálodi kolostornál és forrásnál végzett munkák. A tizenegy barokk templom legtöbbjének, közöttük elsőként a pulainak a helyreállítása is megtörtént.

A vázsonyi medence településeinek lakosai lokálpatriótaként és az idegenforgalom előnyeiből várható részesedés reményében partnerek lehetnek egy tervszerűen kialakított új, műemléki, muzeális emlékekre alapozott kultúr-turisztikai fejlesztésben. A visszaesést fölismerő intézmények, közösségek és szakemberek igyekeznek a helyzeten változtatni. A szakaszosan elvégezhető, pályázatok útján megvalósítható munkálatok esetében elsőként a Kinizsi-várra célszerű koncentrálni. Itt van a legnagyobb munka, de itt valósíthatók meg leggyorsabban ama látványosságok is, melyekkel megnövelhető a látogatók száma. Még igénybe vehető az idősebb korosztály, mely a kezdeteknél is közreműködött és ismereteit kész átadni.

KINIZSI Pál és HORVÁTH Márk síremléke tudományos értékelés alapján helyreállítható. A síremlékek legcélszerűbben a várkápolnában helyezhetők el. Ehhez azonban a nyugati palotaszárny öt földszinti helyiségét le kellene földni. A földszinti helyiségek a továbbiakban alkalmassá tehetők vártörténeti kiállítás bemutatására. Így az ásatási leletek újból visszakerülhetnének a várba, biztonságuk megoldható. A lakótoronnyal szembeni nagyterem is lefedhető, a kőtár bemutatásához.

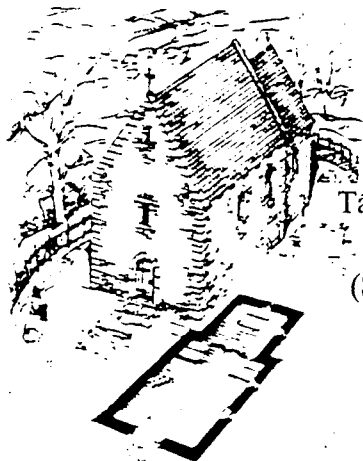
E helyreállításokkal volna célszerű az első építési szakaszt befejezni a KINIZSI-várban. A Szent István-templom barokk berendezését meg kell őrizni. A templombelső rendbehozatala és a megvilágítás kialakítása után a kiváló akusztikájú templom kulturális rendezvényeknek adhatna helyet. Újra megszervezhetnénk a KINIZSI-napokat. A megvalósítást a munkálatok súlyossága miatt önálló szervezetre kéne bízni, mely a vázsonyi-medence műemlékeire és természeti értékeire is gondot viselne.

Tálodi tervek

(Az Országos Erdészeti Egyesület idei közgyűlésén BÚS Máriát, az Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóságának igazgatóhelyettesét BEDŐ Albert- emlékéremmel tüntették ki. Gratulálunk!)

A Balaton-fölvidék bővelkedik természeti szépségekben és történelmi emlékekben. Az Állami Erdészeti Szolgálatnál a 2002. évben két szép fejlesztési terv készült e témakörben. Az egyik a Balaton-fölvidék középső részén (a Monostorapáti Erdészet területén) található források följújtását tervezte meg, a másik ugyanezen környék történelmi emlékhelyeit vette számba. Az utóbbi terv megmutatta, hogy bővelkedik a környék Árpád-kori templomromokban, pusztatemplomban, kolostorromokban, elhagyott faluhelyekben. Beleborzong a visszaemlékező lelke, ha végiggondolja, vajon kik éltek itt és hogyan éltek. Milyen nagy megrázkódtatás, csapás üzte el a romok egykori lakóit? Esetleg csak az egykedvűen múló idő morzsolta le életük idejét?

Pula is büszkélkedhetik Árpád-kori emlékekkel, ilyen a **tálodi kolostorrom a forrással és az Ilona-rom**. A falu határában található a törökidőket megelőzően létezett Tálod falu erdő alatt rejtőző nyomai, a mellette épült pálos, majd ferences kolostor romjai, valószínűleg a hajdani falu templomaként működő Ilona-kápolna maradványai és föltehetően a falut és a kolostort egyaránt tápláló egykor sokágú, de még ma is bővizűnek mondható Kinizsi-forrás. Mindezeket hosszú évszázadok óta az erdő rejtli. RÓMER Flóris, a híres természettudós ezt írta 1860-ban: „Manap a vásonyiak ide jönnek majálist tartani, és valóban nem hiszem, hogy egész környéken ennél alkalmasb helyet találhatnának.” Tálod népszerűsége mit sem változott, csak az oda látogatók köre bővült, számuk gyarapodott.

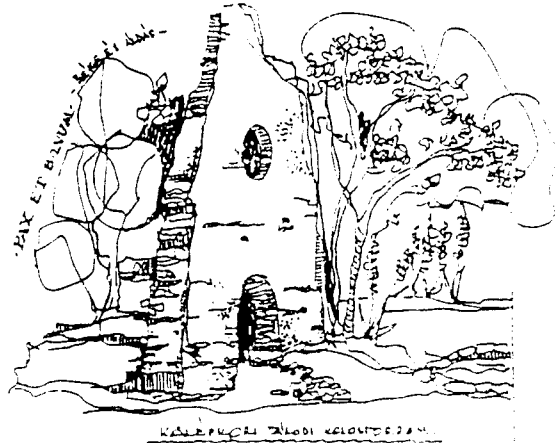

Tálod falu középkori templomának rekonstrukciója és alaprajza (SEDLMAYR János rajza, 2002)

Ideje, hogy a romok környezetét kissé rendezettebbé téve mutassuk be ezeket a kirándulóknak. A múlt év végén KERTÉSZ Lajos polgármester úr kéréssel fordult az Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóságához, hogy az erdészet közjóléti létesítmények fejlesztési tervének elkészíttetésében és a beruházás finanszírozásában legyen a falu segítségére. Az ilyen kéréseket év végén a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatalában bírálják el. A pulai terv támogatást kapott, mivel a kis falvak népénél nem lehet jobb gazdája a táj értékeinek. A fejlesztési tervet az AESZ Veszprémi Igazgatóság Erdőtervezési Irodájának dolgozói készítik, KESZEINÉ KOZMA Lilla és KESZEI István.

A látnivalókra útbaigazító táblák hívják majd föl a figyelmet. A romok múltját KRIZSÁN András és a műemlékvédők segítségével fogalmazott ismertető táblák szövege mondja el az arra járóknak. Együttal segíthetjük a cserkészek táborozását vécéblokk kialakításával, tűzrakóhely építésével, néhány asztallal és paddal. Lehetőség teremthető a keletkező szemét átmeneti tárolására is. A forrás környéke néhány paddal bővülne. A kolostorrom közelében, a kis fölszíni horpadásban művészi esetlegességgel helyeznénk el néhány padot, egy-egy rönk ülökét, sziklát, ezzel hangversenyek közönségének teremtenénk ülőhelyet. Itt iskolásoknak magyar, történelem, biológia, ének, rajz óra is tartható lenne. Az Ilona-romhoz vezető utat tábla mutatná, történetét másik tábla ismertetné.

Cserkészek, turisták, érdeklődők részére a tálodi erdőben két sétautat is kitűznek és kijelölnek, melyeket végigjárva a környék szép, elegyes erdeit is meg lehet ismerni. Az erdei közjóléti fejlesztés beruházója a Nagyvászonyi Mezőgazdasági Kft., a megvalósításra az idei év második felében kerül sor.

JÁGER Ferenc nyugalmazott műszaki oktató, költő és író Nagyvázasnyban született 1928. szeptember 30-án. A veszprémi Táncsics Mihály Építőipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetben dolgozott műszaki oktatóként 1952-től nyugdíjba vonulásáig. Veszprémben lakik. Versei és prózai írásai az 1990-es évek eleje óta jelennek meg különféle

lapokban és antológiákban. Önálló művei: *Viharban* (versek, 1995), *Szülőföldem* (versek, 1997), *Válogatott versek* (2001), *Nászút a Balatonba* (próza, 2003). Édesanyja, KILA Rozália VÁRNAI Zseniéknél volt leánykorában háztartási alkalmazott. Édesapja, JÁGER János Pulán élt házasságkötéséig, s haláláig művelte az őseitől örökölt náczihegyi szőlőjét.

JÁGER Ferenc

Náczihegyen jártam

Hegyek karéjában,
lent a csodás völgyben,
Eger patak mellett,
régí kis falucska
templomának tornya
nyúlik a magasba.

Pulai nemzetség,
bajori németek,
szerény dolgos népség,
örökségül hozták
szorgalmat-munkát,
ma is ezt uralják.

Pince is állt rajta,
szalmával takarva,
nagy présházban minden,
taposókád, puttony,
faragott szép faprés,
hatalmas csavarral.

Náczihegyi gazdák
megőrzik a múltat,
termelik a jó bort,
meg a szép gyümölcsöt,
pincesor is újul,
az ültetvény gazdag.

Fő utca közepén
áll az apám háza,
itt született régen,
a jó Isten áldja,
anyanyelve német,
magyart megtanulta.

Apám is örökölt
birtokot és szőlőt,
Náczihegyen föntebb,
fenyőerdő alatt
termett jó vörösbor,
burgundi otelló.

Vöröslött a mustlé,
mely a nyomásra folyt,
pincében a hordók,
vörösborkő benne,
melytől rubintos lett
Náczihegynek leve.

Jó borok teremnek
és új hagyományok,
Náczihegyi napon
idézik a múltat,
vissza-visszajárunk
egy jó pohár borra.

NÁDOR István

WASS Albert Pulán

Clevelandban minden év november utolsó csütörtökétől kezdődően (a hálaadás napja) négynapos konferenciát rendeznek, ahol Ausztráliától Dél-Afrikáig és Európától Ázsiáig mindenünnen érkeznek magyarok. Tudósok, mérnökök, írók, könyvkiadók, újságírók, filmrendezők és néhány képzőművész is. Itt mondja el WASS Albert versét két évtizede a most 94 éves FAZAKAS Ferenc, természetesen könyv nélkül. Pedig nem rövid vers az *Üzenet haza*, amelynek refrénje: „A víz szalad, a kő marad!”

Ez itt szép és elsősorban a Magyarországról érkezőket hatja meg, ugyanis Clevelandban ez már bevett szokás. Lehet, hogy Feri bácsit az erdélyi származású nagy hazafit ez élteti. A magyarok között e vers már olyan, mint a *Himnusz*. Mindenki tudja. Feri bácsi azután a magnómra is mondta San Franciscóban.. Elhoztam haza 1996-ban és a magnószalagról leírtam, hogy a náczihegyi ünnepen ezt mondja el egy kiemelkedő híró, fölkért előadóművész. Sajnos nem tanulta meg a verset, csak olvasta a

július végi ünnepen, de hogy ez ne tűnjék föl, a költőt és a vers címét megjegyezte, és azt ekképpen jelentette be a népes publikumnak: „VAS István: *Üzenet haza*”.

Annyira ismeretlen volt akkor még a költő az előadó és a hallgatóság számára a fél évszázados tiltás után, hogy csak én vettem észre, eme átkeresztelés milyen iszonyatos sorstragédiát rejt magában. Azután jött a híre, hogy a költő nem kapta meg a Horn-Kuncze kormány belügyminisztériumától ötven év után a magyar állampolgárságot. Amikor engedélyezték számára, nem akadt magyar diplomata, aki ünnepélyesen átadta volna neki. Egy amerikai szenátor vállalta föl idős professzora legnagyobb ünnepének celebrálását és a magyar kormány képviselője helyett tette ünnepélyessé a pillanatot. Ezt már nem bírta lelkiileg az érzékeny költő. Idegen földön maga ellen fordította olimpiai aranyérmét nyert pisztolyát. Családi veszekedések után hamvait nem akarták beengedni áhított sírkertjébe, a haza földjére.

Mesélő kövek (In memoriam GUZSIK Tamás)

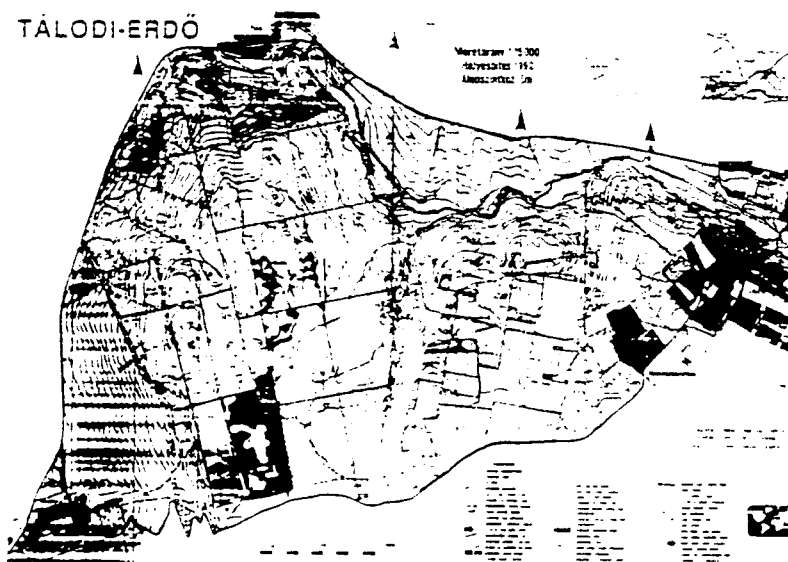
Mikor Özséb esztergomi kanonok megbízottai 1262-ben Rómában jártak IV. Orbán pápánál, a szentatyja előírta a magyarországi remete közösségek számára az ágostonos regulák átvételét. A döntése előfeltételeként egyházlátogatást írt elő annak megállapítására, hogy a már meglévő közösségek alkalmasak-e (anyagilag és szellemileg) ezen regulák átvételére és megtartására. Az egyházlátogatást Pál veszprémi püspöknek kellett elvégeznie. A püspök a remeteközösségben élő barátokat a közeli püspöki vagy főesperességi központokból (Veszprém, Sümeg, Tapolca) kiindulva látogatta meg. A lóháton, vagy szekéren megtett utak a középkori útviszonyoknak megfelelően általában egynapi járóföldre voltak egymástól. A vizitáció kritikus része a Bakony erdejében élő Szent Erzsébetről nevezett remeték fölkeresése volt.

A mai *Pula* község határában található kolostor, az okiratok szerint feltehetőleg azonos az *Idegysyt Beatae Elisabeth* néven feljegyzett remeteközösséggel. A vázsonyi Séd forrása mellé települt kolostor elnevezése (Idegysyt) is ugyanezt mutatja. A szómagyarázók körében általában az a leggyakoribb etimológiai megközelítés, hogy az Idegysyth szó a „Hidegség”, vagy inkább a „Hidegséd” szavunkra utal. A *Tálad* nevet csak később kapta, amikor 1324-ben a Rátót nemzetségbeli Keszi (Kesei) Lőrinc és László a kolostornak adta Tálad falut, melyről aztán *clastrum de Thalad*, Tálad-kolostor elnevezést kapta. Pál püspök látogatásakor már valószínűleg álltak a falak, az egyenes záródású szentély és a nyugati homlokzat kőablaka, mely ma is látható.

Az erdő csöndjében megbújó közel tíz méter magas terméskő fal azonban mára már életveszélyessé vált. *KRIZSÁN András*, Pula község főépítészének személyes közbenjárására a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöki keretből négyszázezer forinttal támogatta a szükségessé vált állagvédelmi munkákat. Az állagmegóvás legsürgősebb tennivalói közé tartozott, hogy a templomhajó nyugati homlokzatának állékonyságát biztosítsák. A falhiányokat a helyszínen talált törtkövekből, trasszcementtel javított mészhabarcos fölhasználásával pótolták. A romfalak laza, szétfagyott felső részét visszabontották, és a megtisztított kövekből új falkoronát készítettek. A helyreállítási munkákat *FÜLÖP Róbert* építész, és *LÁSZLÓ Csaba* régész az Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ munkatársai irányították, *iff. NEMES György* vállalkozó közreműködésével.

Pál püspök látogatása 1263-ban az összeírást illetően nem sok eredménnyel zárult. A vizitációs okmány megállapította, hogy a remeteközösségek nem rendelkeznek olyan teológiai fölkészültséggel, hogy annak alapján a katolikus egyház szervezett közösségében működjenek, ezért saját ellenőrzése alá vonta azokat. A *status quo* elfogadása azonban megerősítette az akkor még csak csiráiban élő pálosok közösségét és alig egy évszázad alatt Európa egyik legnépesebb és legvirágzóbb szerzetesrendjévé váltak.

K. A.

Az Ybl Miklós Műszaki Főiskola diákjai Pulán

Pulán, e kedves helyen, amelyet tanáraink ajánlottak nekünk, töltöttük nyarunk első hetét. Az Ybl Miklós Műszaki Főiskola minden év nyarán gyakorlatokat szervez, amelyek célja, hogy megismerjük Magyarország kis településeit a helyi önkormányzatok munkáját segítve. Idén R. TAKÁCS Eszter és SZABÓ László tanáraink kérésére négyen, a települmérmőki kar második évfolyamát befejezve, Pulára jöttünk, hogy a régi, hagyományörző házak közül kettőt, teljes portájukkal fölmérjük, és vázlatokat készítsünk érdekes, jellegzetes tárgyokról, pulai részletekről.

A választás a Fő utca 30. és 60. számú házakra esett. Ezen épületek nemcsak a Pulára jellemző beépítést mutatják, de építészeti megoldásaik is hagyományörzőnek mondhatók az újítások ellenére is. A Fő utca 30. számú házban különösen értékes, hogy a homlokzatok jó állapotban megmaradtak, és hűen tükrözik a környékre jellemző építészeti megoldásokat. Az épület egyik legszebb részlete a nyitott kémény, amely már a faluban is egyre ritkább. Nagy élmény volt a padlás megmászása, ahol testközelből is megfigyelhettük az iskolában tanultakat és hasznosíthattuk az ott megszerzett tudásunkat a fedélszék szerkesztésénél.

A Fő utca 60. alatti ház ugyan külsejében már nem mutatja a hagyományos szerkezeteket, aki azonban belép a házba, azonnal fölfedezi az épület háromosztatú jellegét. E házban jelenleg is az eredeti funkciójukat töltik be a helyiségek.

A faluban sétálva, munkánkat végezve fölfigyeltünk arra, hogy régebben a falut teljesen

körbezárták a pajták és csűrök, mintegy védelmet biztosítva a településnek. Útjaink során sok érdekes történetet hallottunk a falu múltjáról, a telkek kialakulásáról. Meglepett bennünket, hogy annak ellenére, hogy milyen kicsi település Pula, mennyi értékes részletre lehet bukkanni.

Azóta is szeretettel ajánljuk mindenkinek, hogy ha teheti, látogassa meg a falut, akár rövidebb, akár hosszabb időre. A városi levegőt megunt emberek számára fölüdülés lehet ide kiköltözni. Ideális hely e település azon emberek számára, akik hajlandóak a helyi szellemben építkezni és élni.

Bennünket, városlakókat is meglepett, hogy a friss levegő mennyire meghozta az étvágyunkat. Dolgozni is kellemes volt e csöndes, nyugodt környezetben. Nagy segítséget jelentett, hogy szállást a Faluházban kaptunk, amely közel volt a fölmérendő portákhoz. Köszönjük a készséges háztulajdonosok segítségét is.

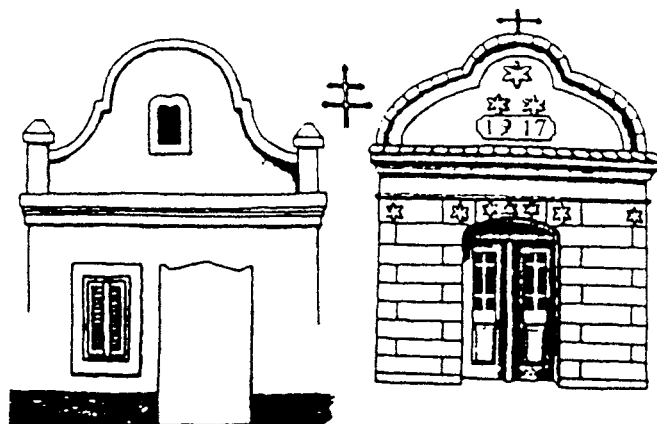
Külön köszönetet szeretnénk mondani KRIZSÁN Andrásnak és kedves családjának, valamint REMÉNYI Antalnak, akik minden kívánságunkat meghallgatták, és segítettek abban, hogy semmiben se szenvedjünk hiányt. Sajnos, csak egy hetet tudtunk szánni Pulára, így még sok érték rejtve maradt előttünk. Szakítunk majd időt arra, hogy visszalátogassunk ide, remélhetőleg még a Művészetek Völgye alkalmával.

DANKÓ Rita (Sopron)

HUBER Andrea (Székesfehérvár)

SZÁNTAI Linda (Tápióság)

SZÉKELY Rita (Budapest)

Anekdotakincsünk

A megszólítás nehézsége

SZAUER János bácsi a falu egyik legvidámabb, muzikuslelkű részesaratója volt a múlt század harmincas éveiben. Taliándörögd határában is volt egy kis darab földje, ezért egyszer átment a Zala megyei körjegyzőhöz, ahová Pula is tartozott, valamit elintézni. Mielőtt elindult volna, találkozott a pulai bíróval, akinek újságolta, hogy hová megy és miért. A bírónak kapóra jött az alkalom, mert éppen levelet akart küldeni a jegyző úrnak. Ezt most rábízta János bácsira, aki hamarost nekivágott gyalogosan a „postaútnak”. Menetközben az alkalom szülte postást furdalni kezdte a kíváncsiság, vajon mit írhatott a bíró a jegyzőnek. Megpihent egy almafa hűsében, kivette a zsebből az összehajtogatott papírost és elolvasta. A bírónak igencsak gondot okozhatott a megszólítás, mert levelet nemigen írt sokat, és a „Kedves Jegyző Úr” mégse illett ide. Azt is érezte, hogy „Tekintetesnek, Nagyságosnak, Méltóságosnak” nem szólíthatja, mert ezt csak az uraknak járt, ezért a legegyszerűbben így kezdte: „Hallja-e Jegyző Úr?” Hogy miképp került ez nyilvánosságra utóbb? SZAUER Jánosnak annyira megtetszett a faluhatáron átszóló megszólítás, (az első mobiltelefon) hogy elmesélte a kocsmában. És a bíró nem haragudott meg érte, hiszen semmi államtitok nem került nyilvánosságra. A jegyző pedig meghallotta, mit is akar a pulai bíró.

Ki a legokosabb a faluban?

Hetven évvel ezelőtt is országgyűlési választásokra készülődött a lakosság. A jelölt végigjárta a környező nagyobb településeket és mindenütt beszédet mondott. Arról szolt Monostorapátin, hogy mi lenne fontos fejlesztés, mit kéne megépíteni, rendbe hozni, átalakítani. Vízevezető árkok, leventeotthon-tatarozás, a híd förlújítása, stb., stb. A falugyűlés végén avval fejezte be kampánybeszédét: „Amit megígértem, azt meg is adom, ha megválasztanak.” Nagy taps és éljenezés utáni csöndben megszólalt a falu kanásza: „Emberek! Hát miért tapsolnak? Hiszen nem ígért semmit, csak fölsorolta ama dolgokat, melyek nekünk is régóta hiányoznak.”

Találó elszólás

A lakodalomba kissé megkésve érkezett a falu plébánosa (ugyanis akkoriban még szép szokás volt, hogy az eskető papot is meghívták ebédre). Délelőtt tíz óra körül voltak az esküvők és ebéddel kezdődött az egy-két napig is eltartó lakodalom. Előtte egy héttel kezdtek el sütni, főzni az asszonyok a gyakorta ötven-hatvan fős vendégseregére. A késve érkező plébánost a menyasszony apja nagy tisztelettel fogadta a kapuban és vezette a vendégsereghez. Természetesen nem volt mindegy, hová ülteti. Az ifjú pár mellett kétoldalt a két násznagy foglalt helyet (a keresztszülők), majd a vőfély és a koszorúslányok, után pedig a közeli rokonok. Az asztalfőn nemigen jutott már elegendő hely a testes plébánosnak. Látva ezt, a házigazda a főasztal szélére, a szoba sarkába invitálta a plébánost, ahol szorítottak neki egy üres helyet. Ám ide nem volt könnyű a bejárás. A megtiszteltetésnek örvendő apa így tessékelt be a magas egyházi vendéget a sarokba: „Plébános úr, üljön be a sarokba, ott van hely. Magát még az Atyaúrsten sem mozdíthatja ki onnan!”

Tanácselnök elvtárs, mit keres maga itt?

LAUTNER József igen eszes ember volt, nemhiába bízták rá a falu vezetését. A tanácsrendszer bevezetése után ő lett a tanácselnök. Ám a járási pártbizottságnak jelentették Puláról, hogy a vallással igen jó a viszonya a tanácselnöknek. Ki is jöttek hárman Úr napján a „körmenetet ellenőrizni” és a szürke Pobeda megállt a templom előtt. Az elvtársak nem szálltak ki, csak bentről figyelték a résztvevőket. Mindenki ott ballagott az umbella után, ami alatt a pap tartotta magasba, vitte az oltári szentséget. Négy úrnapi sátort is készítettek a fiatalok és a férfiak zöld ágakból és virágokból. Itt megállt a körmenet és énekeltek, imádkoztak. A kántor vitte a prímet. A leselkedőknek elállt a lélegzetük, hogy a tanácselnök tartja a pap feje fölé az umbella egyik lábát. Az ünnep után kérdőre vonták Józsi bácsit: „Tanácselnök elvtárs, mit keres maga itt?” „Olvasták az elvtársak Lenint?” - kérdezett vissza a pulai fineszes ember. „Mert Lenin elvtárs megírta, hogy elveszett ama politikus, aki nem tart kapcsolatot a tömegekkel. És kérem az egész falu apraja-nagyja itt van, láthatják saját szemükkel! Miért maradnék távol?” Úgy elhúztak a járásiak, hogy csak az út porzott utánuk.

Pulai és náczihegyi Hírek

Szépül a falu

Községünk főépítésze, KRIZSÁN András tervei alapján a Kis utcában újabb lakóház följújtása, bővítése kezdődik el 2004 tavaszán. LÁSZLÓ Erzsébet és gyermekei határozták el, hogy az egyre mutatósabb utcakép kialakításához és a kényelmesebb, tágasabb otthon kialakításához szükséges munkálatokat a következő év végéig befejezik, és akkorra alig marad olyan épület az utcában, amely ne válnék díszére településünknek.

Apad a pad

A helyi önkormányzat jóvoltából a faluban a közterületen pontosan egy fél tucat pihenőpad szolgálja a fáradtakat és a pihenni vágyókat. Stabil építésűek, bírják a strapát. Ülésük kényelmes, s komótos a háttámlájuk. Újabban azonban valami baj mutatkozik. No nem a padokkal, hanem csak egyes, de jól meghatározható használóikkal. „Apad” a pad eredeti funkciója! Új módi van kialakulóban: poros, esős időben vizes és sáros talpú lábbelivel az ülődeszkára lépnek, s a támla felső peremére teszik az ülepüket. Ez így nincs rendjén! Talán új padszerkezetet kellene kitalálni? Nem! Csak a régit rendeltetésszerűen használni!

Rendőrségi javaslat

Több éve érvényes rendőrségi javaslat alapján érdemes lenne elkészíttetni a Náczihegy túlsó végén a dűlőút lezárható sorompóját, ezzel is megelőzendő a kóborló betörők garázdálkodását és sikeres menekülését.

Eladó építmények és telkek

A náczihegyi vízvezeték végénél REGÉNYI Attila árulja önerős, félbemaradt építményét és a hozzá tartozó két telket. Érdeklődés a helyszínen.

„Víz és villany a telken” jeligré eladó földet hirdet a Náczihegy középső szakaszán (a FISCHER-pincével szemközt) a tulajdonos. Érdeklődni lehet a Kis utca 46. szám alatt DAUBNER Eszternél.

Új pince épül

Új pince épül a náczihegyi szépkitlón. Makói nyugdíjasok vették meg RÓTH Béla panorámás telkét a hegy derekánál, és terveik szerint hamarosan bevezetik a vizet és villanyt, hogy jövő tavasszal megépülhessen a pince is.

Köszönet községünk pápai mecénásának

HEITLER László pápai festőművész községünkben járva látta a Szent Flórián-kápolna homlokzatára készített Szent Flórián-kép rohamos károsodását, hiszen nemcsak a kemény tél, hanem az esővíz és a napsütés sem tesz jót a szabad térben lévő festménynek. Elkérte és három napi munkával restaurálta, megtisztította a ráakódott portól-koromtól és visszaadta a színek eredeti hatását. Ignác-napra mindenki újra láthatja a tűzvész ellen védő szentünk képmását első pulai templomunk homlokzatán. Sajnos, e tikkasztó kánikula okozta aszályos időben időszerű is a szent oltalmát kémi a csontszáraz erdők gyűrűjében élő lakosaink számára.

PÉTI Mária: Vadrózsából tündérsípot

A náczihegyi kötődésű szerző (gyermekei ma is a nyár nagyobb részét itt töltik) így vall saját gyermekeveiről: „Egész gyermekkorom egy nagy kirándulás volt. Erdők-mezők csodáira először erdőmérnök szüleim nyitották föl a szememet. Ők ismertettek meg a természetjárás örömeivel és a természetvédelem fontosságával éppúgy, mint a fából, termésköböl, készült játékokkal. Szüleim és anyai nagymamám oltották belém a magyar népköltészet és népművészet iránti érdeklődést és a hagyományok tiszteletét, apai nagymamám pedig a játékkészítés vágyát.” Nagyon jól hasznosítható „mesekönyv” ez a náczihegyi verses képeskönyv azon kisgyermekes anyukáknak vagy a házhoz jövő nagymamáknak, akik szeretnék, ha gyermekeik és unokáik nem a televízió egyre mocskosabb képernyőjétől tanulnák meg az élet dolgait. Található a finom lelkeségre valló kötetben tobozból készült juhászbojtár és dióhéjhajó borostyáninda-tündér (kissé elfásulva) és számtalan csintalan vers és ötlet arra nézvést, miként gyarapíthatjuk utódaink alkotóképességét és -képességét. Igen igényes, egy hitvallással fölerő a versválogatás, és a kötet végén környékünket ábrázoló térkép, valamint egy hasznos kis növényhatározó is található. A könyv kapható a náczihegyi Péti arborétum udvarán a mamutfenyő lábánál.

